

LIETUVOS RESPUBLIKOS APLINKOS MINISTERIJA

Biudžetinė įstaiga, A. Jakšto g. 4/9, LT-01105 Vilnius,
tel. 8 706 63661, faks. 8 706 63663, el. p. info@am.lt, http://www.am.lrv.lt.
Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 188602370

Adresatams pagal sąrašą

2021-11-

Nr. (15-3)-D8(E)-

I

Nr.

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS ŽEMĖS GELMIŲ ĮSTATYMO NR. I-1034 16 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS VANDENS ĮSTATYMO NR. VIII-474 9, 18, 25 STRAIPSNIŲ IR PRIEDO PAKEITIMO ĮSTATYMO IR LIETUVOS RESPUBLIKOS MOKESČIO UŽ VALSTYBINIUS GAMTOS IŠTEKLIUS ĮSTATYMO NR. I-1163 5, 6, 7, 8 IR 2 PRIEDO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTŲ

Teikiame Lietuvos Respublikos žemės gelmių įstatymo Nr. I-1034 16 straipsnio pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos vandens įstatymo Nr. VIII-474 9, 18, 25 straipsnių ir priedo pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos mokesčio už valstybinius gamtos išteklius įstatymo Nr. I-1163 5, 6, 7, 8 ir 2 priedo pakeitimo įstatymo projektus (toliau – Įstatymų projektai).

Įstatymų projektais siekiama:

- gerinti vandens telkinių būklę mažinant paviršinio vandens išteklių naudojimą ir apsaugant ekosistemas;

- siekti, kad didėtų telkinių, kurie atitiktų geros vandens būklės kriterijų, skaičius, kuris yra labai mažas ir sudaro tik 36,3 proc.;

- įgyvendinti 2000 m. spalio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos [2000/60/EB](#), nustatančios Bendrijos veiksmų vandens politikos srityje pagrindus, su paskutiniais pakeitimais, padarytais 2014 m. spalio 30 d. Komisijos direktyva [2014/101/ES](#) (toliau – BVPD), reikalavimus dėl patiriamų sąnaudų susigrąžinimo, taip pat sustiprinti vandens išteklių kokybės monitoringo vykdymą, kai iš telkinio išgaunama 10 ir daugiau m³ vandens per parą, kadangi BVPD 7 straipsnyje valstybėms narėms nustatyta pareiga identifikuoti „visus vandens telkinius, iš kurių kasdien vidutiniškai imama daugiau kaip 10 m³ arba daugiau kaip penkiasdešimčiai asmenų vartoti skirtą vandenį“, siekiant įvertinti, ar išgaunamo vandens kiekis neviršija natūraliai atsinaujinančios išteklių dalies ir neblogina vandens kokybės;

- suvienodinti leidimų naudoti požeminio vandens išteklius išdavimo sąlygas visiems ūkinę komercinę veiklą vykdančioms asmenims, iki 2028 m. atsisakant išimčių, numatytų požeminio vandens išteklių naudojimui žemės ūkio veikloje;

- suvienodinti konkurencines sąlygas visiems verslo subjektams savo veikloje naudojančioms paviršinio ir požeminio vandens išteklius;

- panaudoti mokesčines lėšas savivaldybių bendruomenių interesams tenkinti investuojant į aplinkosaugines priemones;

- sudaryti sąlygas priimti 2020 m. gegužės 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos Reglamente [\(ES\) 2020/741](#) dėl pakartotinio vandens naudojimo minimaliųjų reikalavimų numatytą sprendimą dėl išvalytų miesto nuotekų naudojimo drėkinimui žemės ūkyje atsižvelgiant į atitinkamus kriterijus:

geografines ir klimato sąlygas; su kitais vandens ištekliais susijusias problemas ir tų išteklių būklę; su vandens ištekliais susijusias aplinkos apsaugos ir išteklių sąnaudas ir kt.;

- įgyvendinti EBPO ir Europos Komisijos rekomendacijas Lietuvai dėl tinkamo išteklių apmokestinimo, skatinančio tausų ir atsakingą išteklių naudojimą.

- patikslinti mokesčio administravimo nuostatas, kurios sudarytų prielaidas institucijai, vykdančiai kontrolės funkcijas, nustatyti mokesčių patikrinimų atlikimo tvarką ir procedūras. Mokesčio už valstybinius gamtos išteklius įstatyme numatyti, kad pradėjus mokesčių patikrinimą tikrinamos tik iki patikrinimo pradžios pateiktos deklaracijos ir jose nurodyti duomenys. Tai leistų išvengti perteklinių ginčų ir įrodinėjimų teismuose dėl patikrinimo akte fiksuotų duomenų pagrįstumo.

Priėmus Įstatymų projektus, būtų prisidedama prie aiškesnio BVDP nuostatų įgyvendinimo, paviršinių vandens telkinių būklės gerinimo ir ekosistemų apsaugos. Pagal esamas tendencijas ir nesiimant priemonių, užtikrinančių šių išteklių tausų naudojimą, negerės vandens telkinių būklė ir nebus pasiekti BVDP reikalavimai dėl geros vandenių būklės užtikrinimo; bus sudaromos nevienodos konkurencinės sąlygos skirtingiems ūkio subjektams, neatsižvelgiant į jų daromą neigiamą poveikį ekosistemoms ir vandenių būklei.

Paviršinio vandens išteklių tausų ir subalansuotą naudojimą ypač aktualus esant hidrologinėms sausroms, kurios Lietuvoje vis dažnesnės. Paviršinių vandens išteklių naudojimas laistymui, kuris būdingas sausuoju laikotarpiu, ypač blogina hidrologinę vandens telkinio būklę ir daro žalą ekosistemoms. Požeminio vandens išteklių Lietuva turi pakankamai, todėl laukams drėkinti, daržininkystei paviršinio vandens išteklių naudojimą skatinama keisti požeminiu arba surenkamu lietaus vandeniu.

Geros vandens telkinių būklės kriterijų šalyje atitinka tik 36,3 procentai visų paviršinių vandens telkinių. Žemės ūkis laikomas vienu pagrindiniu vandens ir dirvožemio teršėju. Vandens įstatymo pakeitimas dėl paviršinio vandens naudojimo tvarkos, Žemės gelmių įstatymo 16 straipsnio 2 dalies 2 punkto patikslinimas dėl privalomo leidimo požeminio vandens ištekliams išgauti tvarkos prisidės prie BVDP nuostatų – a) principams „teršėjas moka“ ir „sąnaudų susigrąžinimo“, b) reikalavimui užtikrinti, kad vandens kainų politika skatintų vartotojus naudoti vandenį efektyviai, – įgyvendinimo ir aplinkosaugos tikslų pasiekimo pramonės, buities ir žemės ūkio srityse.

Lietuvos Respublikos mokesčio už valstybinius gamtos išteklius įstatymo Nr. I-1163 5, 6, 7, 8 ir 2 priedo pakeitimo įstatymo projektu siekiama:

- nuo 2024 m. sausio 1 d. padidinti mokesčio tarifą už paviršinį vandenį, naudojamą pramonei ir žemės ūkiui, nuo 0,003 iki 0,02 Eur/m³ – tarifo padidinimas už paviršinį vandenį naudojamą pramonei ir žemės ūkiui skatintų tausesnį išteklių naudojimą, kuris prisidėtų prie geresnės vandens telkinių būklės ir ekosistemų apsaugos;

- nuo 2024 m. sausio 1 d. sumažinti mokesčio tarifą už požeminį vandenį, naudojamą žemės ūkyje, nuo 0,03 iki 0,02 Eur/m³.

Patikslinti mokesčio administravimo nuostatas, kurios sudarytų prielaidas pačiai institucijai, vykdančiai kontrolės funkcijas, nustatyti mokesčių patikrinimų atlikimo tvarką ir procedūras. Numatyti įstatyme, kad pradėjus mokesčių patikrinimą tikrinamos tik iki patikrinimo pradžios pateiktos deklaracijos ir jose nurodyti duomenys. Tai leistų išvengti perteklinių ginčų ir įrodinėjimų teismuose dėl patikrinimo akte fiksuotų duomenų pagrįstumo.

Siekiant sumažinti administracinę naštą, keičiamas deklaracijų teikimo periodiškumas, nustatant prievolę teikti metines deklaracijas. Nustačius, kad mokesčiai mokamas kartą metuose, atitinkamai ir mokesčio tarifai būtų indeksuojami kartą metuose, o ne kas ketvirtį.

Atsižvelgus į tai, kad ūkio subjektams, naudojantiems ar planuojantiems naudoti paviršinį vandenį, nebereikės gauti Taršos leidimo, užteks tik registruotis, todėl atitinkamai tikslinamas ir šio įstatymo 5 straipsnis papildant jį nuostata dėl mokesčio mokėtojų, kurie registruoti kaip vandens išteklių naudotojai pagal Vandens įstatyme nustatytą tvarką.

Žemės gelmių įstatymo 16 straipsnio pakeitimo įstatymo projektu siekiama, kad būtų laipsniškai atstatytas nuo 2015 m. iki 2020 m. liepos 1 d. galiojęs reglamentavimas:

- nuo 2024 m. sausio 1 d. įtvirtinti, kad leidimo naudoti požeminį vandenį vykdant žemės ūkio veiklą, išskyrus žemės ūkio produktų perdirbimą ir iš jų pagamintų maisto ar ne maisto produktų realizavimą, nereikia, jei asmuo išgauna iš požeminio vandens vandenvietės, kurioje yra vienas

gręžinys arba keli gręžiniai, mažiau kaip 10 m³ gėlo požeminio vandens per parą, skaičiuojant metinį vidurkį;

- nuo 2028 m. sausio 1 d. nustatyti, kad leidimas naudoti požeminio vandens išteklius vykdančioms ūkinę komercinę veiklą privalomas nuo pirmojo kubinio metro (m³). Šiuo pakeitimu iš esmės gražinamas iki 2020 m. liepos 1 d. galiojęs reglamentavimas dėl požeminio vandens išteklių naudojimo.

Vandens įstatymo Nr. VIII-474 9, 18, 25 straipsnių ir priedo pakeitimo įstatymo projektu siekiama:

- nuo 2024 m. nustatyti, kad asmenims, vykdančioms ūkinę komercinę veiklą, išskyrus žemės ūkio veiklą, norint išgauti paviršinį vandenį, privaloma registracija paviršinį vandenį naudojančių asmenų registracijos sąraše, neatsižvelgiant į išgaunamą vandens kiekį;

- nuo 2024 m. vykdančioms žemės ūkio veiklą, išskyrus žemės ūkio produktų perdirbimą ir iš jų pagamintų maisto ar ne maisto produktų realizavimą, registracija paviršinį vandenį naudojančių asmenų registracijos sąraše būtų privaloma, kai išgaunama 10 m³ ir daugiau per parą vandens;

- nuo 2028 m. sausio 1 d. panaikinti žemės ūkiui išimtį ir numatyti, kad vykdančioms žemės ūkio veiklą registracija paviršinį vandenį naudojančių asmenų registracijos sąraše naudojant paviršinio vandens išteklius privaloma nuo pirmojo kubinio metro (m³);

- nuo 2024 m. leidimą naudoti vandenį iš paviršinio vandens telkinio privalės gauti ir hidroelektrinės, kurių galia mažesnė kaip 10 MWh.

Vandens įstatymo pakeitimo įstatymo 4 straipsnio 2 dalimi siūloma įtvirtinti, kad valstybė narė, atsižvelgdama į 2020 m. gegužės 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento ([ES](#) [2020/741](#)) dėl pakartotinio vandens naudojimo minimaliųjų reikalavimų 2 straipsnyje nustatytus atitinkamus kriterijus: geografines ir klimato sąlygas, su kitais vandens ištekliais susijusias problemas ir tų išteklių būklę, su vandens ištekliais susijusias aplinkos apsaugos ir išteklių sąnaudas, galėtų nuspręsti, ar naudoti miestų nuotekas drėkinimui žemės ūkyje. Šiuo įstatymo projekto 4 straipsnio 2 dalimi siūloma įtvirtinti, kuo vadovaujantis būtų priimamas sprendimas dėl miesto nuotekų naudojimo drėkinimui žemės ūkyje. Vadovaudamasis šiuo pakeitimu, ministras turės paskirti instituciją bendradarbiavimui su užsienio valstybėmis šias klausimus.

Įgyvendinti tikslus padėtų ir planuojamos surinkti įplaukos – apie 1 mln. eurų, kurių 20 proc. tektų savivaldybėms ir galėtų būti naudojamos aplinkosaugos projektams ir priemonėms finansuoti.

Projekto įgyvendinimo sąnaudos susijusios su ataskaitų ir deklaracijų teikimu, mokesčio už išgautus išteklius mokėjimu. Siekdami sumažinti našta ūkio subjektams, kuriems ištekliams išgauti nereikėjo gauti leidimo ir mokėti mokesčių, siūloma sumažinti tarifo dydį už žemės ūkio veiklai naudojamą požeminį vandenį, deklaracijų teikimo periodiškumą, t. y. teikiant tik metinę deklaraciją.– . Nustačius metinį mokesčių tarifą, mokesčio tarifai būtų indeksuojami kartą metuose. Atsižvelgiant į tai, kad iki 2020 m. liepos 1 d. galiojęs reglamentavimas numatė, kad žemės ūkio veiklą vykdančioms asmenims leidimas naudoti požeminio vandens išteklius buvo privalomas nuo pirmojo kubinio metro (m³), manytina, kad bendrai administracinė našta ūkio subjektams padidės nedaug, nes dauguma žemės ūkio subjektų, kuriems pagal galiojantį teisinį reglamentavimą dabar neprivalomas leidimas, jau turi leidimus, išduotus vadovaujantis ankstesniu reglamentavimu, nors jie neprivalo mokėti mokesčio už išgautus požeminio vandens išteklius; dalis žemės ūkio subjektų, vadovaudamiesi požeminio vandens išteklių naudojimą reglamentuojančiais teisės aktais (išgaunantys ar planuojantys išgauti 10 m³ ir daugiau požeminio vandens išteklių), teikia metines ataskaitas apie požeminio vandens išteklių naudojimą, todėl manytina, kad minėta administracinė našta (susijusi su leidimu naudoti požeminio vandens išteklius, ataskaitų ir mokesčių deklaracijų teikimu) atsirastų tik pradėdantiems vykdyti veiklą. Paviršinio vandens naudotojai, kuriems nereikėjo leidimo, dabar privalės registruotis. Reglamentavimas prisidės siekiant apsaugoti paviršinius vandens telkinius ir ekosistemas nuo neigiamo poveikio reguliuojant vandens paėmimą administracinėmis ir ekonominėmis priemonėmis – mokesčiais.

Našta dėl naujų reikalavimų nustatymo susieta su paviršinį vandenį komerciniais tikslais naudojančių asmenų registracija sąraše, taip pat su gamtosauginio debito, jeigu jis nebuvo apskaičiuotas, apskaičiavimo išlaidomis, kurios sudarytų 25,87 eurų be PVM.

Europos Audito Rūmų paskelbtoje specialiojoje ataskaitoje Nr. 20/2021 „Tausus vandens naudojimas žemės ūkyje: labiau tikėtina, kad BŽŪP lėšomis skatinamas didesnis, o ne efektyvesnis vandens naudojimas“ (toliau – Ataskaita) nurodoma, kad Europos Sąjungos politika nepadedą užtikrinti tausaus vandens naudojimo žemės ūkyje. Žemės ūkio poveikis vandens ištekliams yra didelis ir neginčijamas, tačiau ūkininkams taikoma per daug Europos Sąjungos vandens politikos išimčių, kurios varžo pastangas užtikrinti tinkamą vandens naudojimą. ES žemės ūkio politika skatina ir pernelyg dažnai remia didesnį, o ne efektyvesnį vandens naudojimą. Ataskaitoje akcentuojama ir tai, kad žemės ūkio sektoriuje sunaudojama daug vandens išteklių ir kad tuo pačiu jis vienas iš pirmųjų nukenčia dėl vandens trūkumo, todėl šalies vandens politika turėtų skatinti tausiai naudoti vandenį žemės ūkyje, tuo pačiu siekiant prisitaikyti prie klimato kaitos padarinių.

Tausesnis išteklių naudojimas pirmiausia naudingas žemės ūkiui, nes jis prisideda prie ekosistemų pusiausvyros išlaikymo, o tai įmanoma tik išlaikant arba pasiekiant gerą vandens telkinių būklę. Įgyvendinus Vandens pakeitimo įstatymą, gaunama nauda būtų siejama ir su ekosistemų geros būklės palaikymu, ir paviršinio vandens telkinių kokybinių rodiklių pagerinimu, ko reikalauja BVPD. Panaikinus lengvatas ir (ar) išimtis ūkio subjektams, naudojantiems vandenį žemės ūkio veiklai, būtų užtikrintos visiems vienodos konkurencinės sąlygos, įgyvendintos BVPD nuostatos – sąnaudų padengimo principas.

Įstatymų projektais įgyvendinamas Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano 6.1.4 veiksmas „Siekiant racionaliai naudoti gamtos išteklius, tobulinti vandens išteklių apmokestinimą (pakeisti Mokesčio už valstybinius gamtos išteklius įstatymą, Žemės gelmių įstatymą ir Vandens įstatymą)“. Pažymėtina, kad Įstatymų projektų rengimo metu Aplinkos ministerijoje sudaryta darbo grupė, kuriai pavesta iki 2021 m. rugpjūčio 16 d. parengti ir pateikti Lietuvos Respublikos Vyriausybei Mokesčio už aplinkos teršimą įstatymo, Motorinių transporto priemonių registracijos mokesčio įstatymo, Mokesčio už valstybinius gamtos išteklius įstatymo, Žemės gelmių įstatymo, Vandens įstatymo, prireikus ir kitų teisės aktų pakeitimų projektus, įgyvendinančius Vyriausybės programos nuostatų plano 6.1.4 veiksmą. Minėti įstatymų projektai, kuriais keičiamas teisinis reguliavimas, parengti atsižvelgus į Ministro Pirmininko 2020 m. vasario 12 d. potvarkiu Nr. 29 sudarytos darbo grupės priimtą Lietuvos Respublikos nacionalinio energetikos ir klimato srities veiksmų plano 2021–2030 m. įgyvendinimui koordinuoti ir „Žaliojo kurso“ darbotvarkės klausimams spręsti 2021 m. birželio 7 d. posėdžio protokolą Nr. LV-262.

Lietuvos Respublikos vandens įstatymo Nr. VIII-474 9, 18, 25 straipsnių ir priedo pakeitimo įstatymo projektu perkeliama 2000 m. spalio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos [2000/60/EB](#), nustatančios Bendrijos veiksmų vandens politikos srityje pagrindus, su paskutiniais pakeitimais, padarytais 2014 m. spalio 30 d. Komisijos direktyva [2014/101/ES](#) ir įgyvendinamas reglamentas 2020/741.

Įstatymų projektai nenotifikuotini Europos Komisijai pagal Informacijos apie techninius reglamentus ir atitikties įvertinimo procedūras teikimo taisykles.

Įstatymų projektai bus skelbiami Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarijos teisės aktų informacinės sistemos (TAIS) Projektų registravimo posistemėje (TAPIS).

Įstatymų projektus parengė Aplinkos ministerijos Europos Sąjungos investicijų ir ekonominių priemonių departamento (direktorius Inesis Kiškis, tel. 8~618 12760, el. p. inesis.kiskis@am.lt) Ekonominių priemonių taikymo politikos skyriaus (vedėja Živilė Liberienė, tel. 8~677 55774, el. p. zivile.liberiene@am.lt) patarėja Virginija Kalesinskienė (tel. 8~696 95290, el. p. virginija.kalesinskienė@am.lt) ir Taršos prevencijos politikos grupės (vadovas Vitalijus Auglys, el. p. vitalijus.auglys@am.lt) patarėja Valentina Tuskenytė (tel. 8~695~86821, el. p. valentina.tuskenyte@am.lt)).

Prašome per 10 darbo dienų nuo projekto paskelbimo TAPIS dienos pateikti išvadas dėl šių Įstatymų projektų. Negavę iki nurodytos datos išvadų, laikysime, kad pastabų ir pasiūlymų neturite.

PRIDEDAMA:

1. Aiškinamasis raštas, 9 lapai.
2. Nutarimo projektas, 1 lapas.
3. Įstatymų projektai, 7 lapai.
4. Įstatymų projektų lyginamieji variantai, 7 lapai.
5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo pažyma, 2 lapai.

6. Administracinės naštos ūkio subjektams apskaičiavimo ataskaita, 8 lapai.
7. Atitikties lentelė, 3 lapai.
8. Alternatyvos paviršinio vandens naudojimui reguliuoti, 1 lapas.

Aplinkos viceministras

Darius Kvedaravičius

Virginija Kalesinskienė, 8~696 95 290, el. p. virginija.kalesinskiene@am.lt
Valentina Tuskenytė, 8~695~86821, el. p. valentina.tuskenyte@am.lt

ADRESATŲ SĄRAŠAS

Lietuvos Respublikos finansų ministerijai,
Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerijai,
Lietuvos Respublikos energetikos ministerijai,
Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijai,
Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijai,
Valstybinei mokesčių inspekcijai prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos,
Lietuvos savivaldybių asociacijai,
Lietuvos pramonininkų konfederacijai,
Lietuvos Respublikos žemės ūkio rūmams,
Lietuvos daržovių augintojų asociacija,
Lietuvos kiaulių augintojų asociacijai,
Lietuvos žemės ūkio bendrovių asociacijai,
Lietuvos verslo konfederacijai,
Lietuvos smulkiųjų verslininkų ir prekybininkų asociacijai,
Lietuvos vandens tiekėjų asociacija,
Lietuvos hidroenergetikų asociacija,
Žuvininkystės įmonių asociacija Lampetra,
Lietuvos sodininkų bendrijos asociacija